

ئايا سوڧيا و پهيماى لوزان

24-07-2020

نووسه رهاكان

زريان روژهلالتى

كورتە : دواچار توركيا مزگهوتى ئاياسوڧياى بو «عيبادەت» كرده وه، به شىك له ئىسلامىيەكانى كوردستانىش به وه دلخوشن به لام، پيدەچيت ئەمه زياتر له عيبادەت، سىياسەتى له پشت بپت! ئەويش نەك تەنيا سىياسەتى نپوخو، بەلكوو سىياسەتئىكى قولتري نپودهولەتى!

زىيان رۇژھەنلەتلىرى

بەرايى

دوچار تۈركىيە مەزگەل ئاسسۇفياي بۇ «عبادەت» كىردەۋە، بەشىك لە ئىسلامىيەكانى كوردستانىش بەۋە دلخۇشنى بەلام، پىدەچىت ئەمە زىياتر لە عبادەت، سىياسەتلى لە پىشت بىت! ئەۋىش نەك تەننىا سىياسەتلى نىۋخۇ، بەلكو سىياسەتلىكى قوۋلتىرى نىۋدەۋلەتلى! دەستەبەك زىياتر ۋەك بابەتلىكى سىياسەتلى نىۋخۇيى بۇ راكىشانى دەنگى موحافىزەكارەكان سەبرى دەكەن و پىياناۋايە، دەرکەۋتلى دوۋپارتى تازە لە ھەناۋى ئاكارىتى و ئەگەرى كەمبۈنەۋەۋى دەنگەكانى ئەۋ حىزبە ھۇكارى ئەمەيە. رەنگە ئەم دىدگايە، سوۋچىكى بابەتەكە روۋىنكەتەۋە بەلام ھەموۋى نابىنى.

كىردنەۋەۋى ئاسسۇفيا رىك لەۋ رۇژەۋى كە كەمتر لە سەدسال بەر ئىستا پەيمانى لۇزانى تىدا مۇركرا، واىكردوۋە تا ھەندىكى دىكە، جەخت لە رەھەندەكانى سىياسەتلى دەرەۋەۋى ئەم بابەتە بگەنەۋە. پىدەچىت ئەمە خەۋىنىكى ئايدۇلۇۋى- ئىسلامى سەرۋىكۆمۈرى تۈركىيە بىت كە ۋەختى خۇي بە «موجاھىد ئەردۇغان» ناۋدەبرا. ھەرۋەھا بۇ ئاكارىتىش بابەتلىكى گىرنگە كە ھەر لە ئىستاۋە لە خەمى ھەلىزاردى داھاتوۋدايە و بە تەمايە دەنگەكانى نەچنە سىندوۋقەكانى پارتى دەۋا و پارتى داھاتوۋ! بەلام لەئاستى ئايدۇلۇۋى- سىياسىش بىرازى، ئەمە بۇ پىنگەۋى شەخسى خۇدى سەرۋىكۆمۈرى تۈركىيەش بابەتلىكى گىرنگە. لە ھەمانكاتدا، بابەتلى ئاىا سۇفيا دەتۋاننى نموۋنەيەكى زىندوۋ بىت كە چۇنچۇنى گىرمانەۋى داۋراۋبوۋنى سىياسەتلى نىۋخۇ و دەرەۋە لەبەكتىرى پوۋچەلە.

ئاىا سۇفيا و پىرسەكانى سىياسەتلى دەرەۋە

كىردنەۋەۋى مەزگەل ئاىا سۇفيا لە سالىرۇۋى پەيمانى لۇزان، ئەۋىش لەكاتىكىدا كە تۈركىيە لە رۇۋى ئەمپۇدا، لە سىنوۋرەكانى لەگەل يۇنان و دەرپاي سىپى، لەسەر سوۋرىا و عىراق كىشەۋە لەگەل ئەۋروپا و رۇژئاۋا ھەيە واتايەكى زىياتر پەيدا دەكات. ئەمىرىكا لەگەل تۈركىيە لەسەر رۇژئاۋا ناكۆكىي ھەيە و تۈركىيە بە كىردەۋە بە درىۋاۋى ۹۱۱ كم سىنوۋرى خۇي لەگەل سوۋرىا، لە چەند سەد كىلومەترىكى كەم نەبىت، بە درىۋاۋى ۳۰-۴۰ كم ھاتوۋتە پىش. كىشەۋە دوۋرگەكان و سىنوۋرەكانى دەرپاي سىپى لەگەل يۇنان و قوبرس زىندوۋ بوۋتەۋە. بەمدوۋاىيانەش زىياتر لە ۱۰ كم لە ھەندىك شوپىن ھاتوۋتە ناۋ خاكى ھەرىمى كوردستان و بىرۋەكەۋى گۇرپىنى سىنوۋرى بە كىردەۋە جىبەجىكردوۋە.

ئەمىرىكا پىۋەندىيەكى پىر لە ھەلبەز و داۋەزى لەگەل تۈركىيە ھەيە و ئەۋروپا، بە تايبەتلى فەرەنسا لە سىياسەتەكانى ئەنگەرە نارازىيە. لەبەرەمبەر ئەۋەشدا تۈركىيە بادانەۋەيەكى بەرەۋ دىنئى سىلامى و رۇژھەلەت كىردوۋە و كەلك لە ناكۆكىي جەمسەرەكانى دىنئى ئەمپۇ دەگرىت بۇ ئەۋەۋى سىياسەتەكانى خۇي سەرىخات. ئەم كىشانە و سىياسەتلى دەرەۋەۋى تۈركىيە دەرەدەخات كە ئەۋ خوازىارى نوپىكردنەۋەۋى پەيمانى لۇزانە. ئەمە شىتىكە كە پىشتر ئەردۇغان بە ئاشكرا داۋاى كىردبوۋ.

ئاىا سۇفيا و پەيمانى لۇزان

ۋەك تۈركەكان ئامازەۋى پىدەكەن، لۇزان تاپۇۋى دامەزاندنى دەۋلەتلىك بوۋ لەسەر داروپەردوۋى دەۋلەتلى عوسمانى. ھەندىك ئەمە بەسەرگەۋتن دەزانن و ھەندىكى دىكەش بەشكىست. ھەرچۇنىك بىت، بەھۇي لۇزان و رىككەۋتلى ھكۈمەتلى ئەنگەرە لەگەل بەرىتانىا و فەرەنسا، سىنوۋرەكانى ئەمپۇۋى كۆمۈرى تۈركىيە شكىلى گىرت، ھەرچەند ھەندىكىيان چەند سالىكى دىكەۋى خاىاند ھەتا يەكلاكرانەۋە؛ ۋەك پىرسى وىلايەتلى موۋسلى و ھاتاي. تۈركىيە مافى ھاتوۋچۇۋى لە گەرۋەكانى ئىستانبۇل بە ئەۋروپىيەكان دا و لەسەر بابەتەكانى ۋەك قەرز و سىنوۋر و مافى كەمىنەكان كە مەبەست لىنى ئەرمەنەكان بوۋ رىككەۋتن. ئەمە دەستى تۈركىيە بۇ سەرگوتكىردنى ھەرچۇرە بىزافىكى سىياسىي كوردىش ئاۋەللا كىرد، چوۋنكە لە لۇزان دانپىدانانىكى نىۋدەۋلەتلى- رۇژئاۋاۋاۋى بۇ كۆمۈرەكەۋى ۋەرگىرتبوۋ.

ئەنجام

نەزىكەۋى يەك دەيە داۋى لۇزان، ئاتاتۈرك كە پىۋەندىيەكى بەھىزى لەگەل رۇژئاۋا دامەزاندبوۋ، ئاسسۇفياي كىردە مۇزەخانە و ئەمەش

وہک ھەنگاویکی سیمبولیک بۇ پتەوکردنی ھاوپەیمانیی توركیای كۆماری و رۆژئاوا سەیر دەكرا. ئیستاش ئەردۇغان لەكاتیكدایا سۆفیای كردهوہ كە ھەمان كیشەكانی نزیكەى سەدسال بەرلە ئیستا لە نارادان! كیشەى سنوور و پىكدادانى خەونە ئىمپریالییەكانى ئەو لەگەل دەولەتانی دیکە، لەگەل كیشەى كەمینەى كریستیانی و پرسی كورد! ھاوپەیمانی توركیا- رۆژئاوا ھیشتا بەردەوامە بەلام پایەكانى دەھەژین، بۇیە زەحمەت نییە پىشبینى بكەین كە لە چەند سالى داھاتوودا، كى دەزانن لەوانەىە تا سەدسالەى لۆزان، ئەو ھاوپەیمانییە یان تىكدەچیت، یان نوئ دەكریتەوہ!